

Марія КРАСІЙ

*доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Івано-Франківського національного технічного університету
нафти і газу, кандидат юридичних наук, доцент*

ORCID: 0000-0001-8752-7371

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Компетенція органів Європейського Союзу (далі – ЄС) в сфері кримінальної політики розвивається еволюційним шляхом від дорадчих функцій до передачі частини суверенітету від країн-учасниць до інституцій ЄС. Співробітництво країн Європи в галузі розробки єдиних стандартів в сфері протидії злочинності почалось одразу після заснування у 1949 році Ради Європи. Результатом колективних зусиль співробітництва країн Європи було прийняття спільних конвенцій, таких як «Європейська конвенція про видачу» (1957 р.), та «Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах» (1959 р.) [1, с. 8].

Європейський Парламент та Рада можуть, шляхом директиви, прийнятої відповідно до звичайної законодавчої процедури, встановити мінімальні правила щодо визначення кримінальних правопорушень та санкцій в області особливо тяжких злочинів з транскордонними характеристиками, що виникають внаслідок характеру чи наслідків таких правопорушень або особливої потреби в боротьбі з ними на загальних засадах [2].

Європейський вектор розвитку України є безальтернативним. Але й непростим. Приведення національного кримінального законодавства у відповідність із європейськими стандартами пов'язане не тільки з методологією апроксимації та гармонізації усталеним нормам та цінностям [3]. Теорія кримінального права та законопроектна практика України мають довести як безпека людей, суспільства, держави повинні бути захищені загалом на Європейському континенті, проте не тільки за загальними принципами, але враховуючи як глобальні так і регіональні протиріччя, дисбаланси та конфлікти впливають на верховенство права та кримінально-правову ідеологію конкретної країни. Глобалізація та фрагментація законодавства є гомеостатичними процесами, що формують баланс кримінально-правового реагування [4, с. 51]. Обравши європейський вектор розвитку, Україна взяла на себе ряд зобов'язань, зокрема і приведення національного кримінального законодавства у відповідність до міжнародних і, зокрема, європейських норм.

Слід відзначити, що після початку повномасштабної агресії РФ проти України міжнародних договорів, які б передбачали внесення змін до національного кримінального законодавства, не укладалося. Відповідно, міжнародно-правова договірна база у цій частині залишилася незмінною, як і зобов'язання держав-учасниць цих договорів. Водночас, 23 червня 2022 року лідери 27 країн-членів ЄС ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в цьому союзі, що поставило питання про узгодження законодавства України, зокрема і кримінального, з рамковими рішеннями, конвенціями та директивами, прийнятими в ЄС [5, с. 211-212]. Гармонізація кримінального права є невід'ємним елементом політики у сфері простору свободи, безпеки і правосуддя, оскільки дає змогу здійснювати міжнародне співробітництво з питань боротьби зі злочинністю без огляду на принцип «подвійної криміналізації» (double criminality) [6].

Рада діє одноставно після отримання згоди Європейського Парламенту. Якщо наближення кримінального законодавства доводить істотну важливість забезпечення ефективного виконання політики Союзу у сфері, де вжито заходів із гармонізації, директиви можуть запровадити мінімальні правила, що визначають кримінальні злочини та санкції у відповідній сфері [2].

Так, аналізуючи кримінальне право ЄС, Хавронюк М.І. виділив певні його особливості, а саме:

- кожна держава має власне кримінальне право;
- сфера кримінального права визначається основоположною в контексті державного суверенітету, а тому криміналізація є обмеженою та суворо регламентованою;
- ЄС може встановлювати обов'язок криміналізувати та пеналізувати лише певні діяння на національному рівні;
- акти ЄС не мають прямої дії у держав-членів, а потребують обов'язкової імплементації у національне законодавство;
- застосування норм кримінального права є прерогативою національних органів [7].

Відповідно до статті 7 Розділу II Угоди про асоціацію Сторони повинні поглиблювати свій діалог і співробітництво та сприяти поступовій конвергенції у сфері зовнішньої та безпекової політики, у тому числі Спільної політики безпеки і оборони (СПБО), а також, зокрема, розглядати питання регіональної стабільності.

Європейська Рада та Європейський Парламент завершили переговори щодо закону ЄС, який запроваджує кримінальні злочини та покарання за порушення санкцій ЄС. Ця директива гарантує, що ті, хто порушує або обходить санкції ЄС, будуть притягнуті до відповідальності. Особливого значення це набуває в контексті загарбницької війни росії проти України.

Закон передбачає, що країни-члени повинні будуть визначати певні дії як кримінальні злочини. До них належать:

- допомога особам, щодо яких застосовуються обмежувальні заходи ЄС, в обході заборони на в'їзд;

- торгівля товарами, що перебувають під санкціями, і проведення транзакцій з державами чи організаціями, які потрапили під дію обмежувальних заходів ЄС;

- надання фінансових послуг або здійснення фінансової діяльності, яка заборонена чи обмежена;

- приховування права власності на кошти або економічні ресурси особою, організацією або органом, на які накладено санкції ЄС [8].

Безпека держави залежить від вектору розвитку, ідеології суспільства, абсолютизації прав людини та встановлення гармонічної (пропорційної та законної) відповідальності за їх порушення [4, с. 54].

Якщо говорити про відповідальність за порушення санкцій, передусім маємо зазначити, що чинне законодавство України прямо не передбачає відповідальності за такі дії, як «порушення санкцій». Це стало передумовою для появи в січні 2023 року проекту Закону № 8384 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України та інших законів щодо встановлення кримінальної відповідальності за порушення законодавства про санкції» [9] який не прийнятий і досі.

Отже, згідно права ЄС порушення обмежувальних заходів (санкцій) є сферою особливо тяжкого злочину, за який держави-члени повинні встановити у своєму національному законодавстві кримінальну відповідальність.

Також пунктом 10 преамбули Рішення 2022/2332/ЄС зазначено, що порушення обмежувальних заходів Союзу є особливо серйозною сферою злочину, яка, з точки зору тяжкості, має подібний ступінь серйозності до сфер злочинності, наведених у статті 83 (1) Договору про функціонування ЄС, оскільки вона може підтримувати загрози міжнародному миру і безпеці, підривати консолідацію та підтримку демократії, верховенства права та прав людини, та призвести до значної економічної, соціальної, соціальної та екологічної шкоди.

Разом з тим, з метою гармонізації кримінальних злочинів та покарань за порушення обмежувальних заходів ЄС Європейською комісією розроблено пропозиції щодо Директиви (COM/2022/684 final) від 02.12.2022 про визначення кримінальних правопорушень і покарань за порушення обмежувальних заходів Союзу, яка ще проходить законодавчу процедуру прийняття.

Відповідно до висновку Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України та інших законів щодо встановлення кримінальної відповідальності за порушення законодавства про санкції» «проект Закону не суперечить Угоді про асоціацію та праву ЄС, а особливості встановлення відповідальності за порушення обмежувальних заходів (санкцій) регулюється на національному рівні. При цьому, регулюючи дану сферу правовідносин законом, держава повинна га-

Роль Європейського Парламенту та ради у формуванні національної кримінально-правової політики в умовах воєнного стану

рантувати, щоб такий закон передбачав ефективне, пропорційне та переконливе покарання за порушення обмежувальних заходів (санкцій)» [10].

В умовах воєнного стану особливе місце у формуванні національної кримінально-правової політики належить Європейському Парламенту та Раді як суб'єктам міжнародної кримінально-правової політики діяльність яких спрямована на утвердження миру, прав і свобод людини та протидію злочинності.

1. Житний О. О., Рибалко Г. С., Слінько Д. С. *Основи кримінальної політики Європейського Союзу: навчальний посібник*. Харків, 2022. 147с.
2. *Договір про функціонування Європейського Союзу*. URL: [file:///C:/Users/asus/Downloads/f450346n12%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/asus/Downloads/f450346n12%20(1).pdf) (дата звернення: 20.01.2024).
3. Tuliakov V. *Approximation of EU Criminal Law to UA legislation: Chance of Science international conference/ Leipzig, 2022*. URL: <https://chance-for-science.eu/index.php/cfsspeaker/10-speakers/161-tuliakov> (дата звернення: 20.01.2024).
4. Туляков В. О. *Українське майбутнє піднесення до європейського кримінального права: від апроксимації криміналізації до гармонізації санкцій*. Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія» (м. Одеса, 9 грудня 2022 р.). Одеса, 2022. С. 51-56.
5. Навроцький В. *Кримінальне право українське та міжнародне в умовах війни: конкуренти чи партнери? Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція: матеріали ІХ (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції* (м. Львів, 26-27 жовтня 2023 р.). Львів, 2023. С. 209-219.
6. Peers S. *EU Justice and Home Affairs Law*. 3rd edn. Oxford : Oxford University Press, 2011. P. 754.
7. Хавронюк М. *Проблеми адаптації положень Загальної частини чинного та перспективного кримінального законодавства України до кримінального права ЄС*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QPog9NGHKIs> (дата звернення: 21.01.2024).
8. *Рада та парламент досягли політичної згоди щодо кримінальної відповідальності за порушення санкцій ЄС*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/12/council-and-parliament-reach-political-agreement-to-criminalise-violation-of-eu-sanctions/> (дата звернення: 21.01.2024).
9. Стусова Ю, Магомедов І. *Відповідальність за порушення санкцій: українська судова практика*. Юридична Газета online. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/vidpovidalnist-za-porushennya-sankciy-ukrayinska-sudova-praktika.html> (дата звернення: 22.01.2024).
10. *Висновок Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України та інших законів щодо встановлення кримінальної відповідальності за порушення за-*

конодавства про санкції» від 25.01.23 р. № 8384. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1921604> (дата звернення: 22.01.2024).

Krasiy Mariya. The role of the European Parliament and the Council in the formation of the national criminal law policy in the conditions of martial law.

The article examines the role of the European Parliament and the Council in the formation of national criminal law policy under martial law. The author paid attention to the criminalization of such actions as «violation of sanctions» at the national and international levels. Having chosen the European vector of development, Ukraine undertook a number of obligations, including bringing national criminal legislation into line with international and, in particular, European norms. Violation of restrictive measures (sanctions) is a particularly serious crime for which member states must establish criminal liability in their national legislation. The draft Law «On Amendments to the Criminal and Criminal Procedural Codes of Ukraine and other laws regarding the establishment of criminal liability for violation of the legislation on sanctions» does not contradict the Association Agreement and EU law, and the specifics of the establishment of liability for violation of restrictive measures (sanctions) are regulated at the national level. At the same time, regulating this area of legal relations by law, the state must ensure that such a law provides for effective, proportionate and convincing punishment for violation of restrictive measures (sanctions).

The European Council and the European Parliament have completed negotiations on an EU law introducing criminal offenses and penalties for breaching EU sanctions. This directive ensures that those who violate or circumvent EU sanctions will be prosecuted. This is especially important in the context of Russia's war of aggression against Ukraine.

In the conditions of martial law, a special place in the formation of national criminal law policy belongs to the European Parliament and the Council as subjects of international criminal law policy, whose activities are aimed at establishing peace, human rights and freedoms, and combating crime.

Keywords: European Parliament, European Council, criminal law policy, EU law, violation of sanctions.

Красій Марія. Роль Європейського Парламенту та ради у формуванні національної кримінально-правової політики в умовах воєнного стану

У статті досліджено роль Європейського парламенту та Ради у формуванні національної кримінально-правової політики в умовах воєнного стану. Автор, приділив увагу криміналізації таких дій, як «порушення санкцій» на національному та міжнародному рівнях. Обравши європейський вектор розвитку, Україна взяла на себе ряд зобов'язань, зокрема і приведення національного кримінального законодавства у відповідність до міжнародних і, зокрема, європейських норм. Порушення обмежувальних заходів (санкцій) є сферою особливо тяжкого злочину, за який держави-члени повинні встановити у своєму національному законодавстві кримінальну відповідальність. Проект Закону «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України та інших законів щодо встановлення кримінальної відповідальності за порушення законодавства про санкції» не суперечить Угоді про асоціацію та праву ЄС, а особливості встановлення відповідальності за порушення обмежувальних заходів (санкцій) регулюється на національному рівні. При цьому, регулюючи дану сферу правовідносин

Роль Європейського Парламенту та ради у формуванні національної кримінально-правової політики в умовах воєнного стану законом, держава повинна гарантувати, щоб такий закон передбачав ефективне, пропорційне та переконливе покарання за порушення обмежувальних заходів (санкцій).

Європейська Рада та Європейський Парламент завершили переговори щодо закону ЄС, який запроваджує кримінальні злочини та покарання за порушення санкцій ЄС. Ця директива гарантує, що ті, хто порушує або обходить санкції ЄС, будуть притягнуті до відповідальності. Особливого значення це набуває в контексті загарбницької війни росії проти України.

В умовах воєнного стану особливе місце у формуванні національної кримінально-правової політики належить Європейському Парламенту та Раді як суб'єктам міжнародної кримінально-правової політики діяльність яких спрямована на утвердження миру, прав і свобод людини та протидію злочинності.

Ключові слова: Європейський Парламент, Європейська Рада, кримінально-правова політика, право ЄС, порушення санкцій.